

BIHANG N° 150

till

Beredningsutskottets utlåtanden och memorial för år 1910.

Handlingar till frågan om yttrande af stadsfullmäktige öfver hos öfverståthållareämbetet anförda besvär i anledning af fullmäktiges beslut i fråga om anslag för den internationella kvinnorösträttskongressen i Stockholm 1911.

1. Besvär af Sten Stendahl (sid. 1—3).
2. Besvär af Erik Eriksson och Emil Richert (sid. 3—5).
3. Besvär af J. A. Norblad m. fl. (sid. 5—9).

1.

Till öfverståthållareämbetet.

Öfver Stockholms stadsfullmäktiges enligt bilagda protokollsutdrag den 17 dennes fattade beslut om anslag till bestridande af kostnaderna för den internationella kvinnorösträttskongressen härstädes 1911 får jag härmed anföras besvär.

Till stöd för min talan får jag vördsamt anföras följande:

Enligt § 3 af gällande kommunalförordning äga stadsfullmäktige att besluta utgifter allenast till ändamål, afseende stadens allmänna gagn eller särskilda behof.

Ifrågavarande anslag torde icke kunna afse tillfredsställande af något kommunens behof. Till kommunens allmänna gagn torde det icke heller vara att bereda anslag åt kongresser, hvilka samlas i Stockholm. Det skall icke förnekas,

att enstaka näringsidkare kunna hafva gagn af dylika främlingsbesök i staden, men för de flesta medlemmarna af kommunen torde gagnet inskränka sig till tillfredsställelsen att visa främlingar gästfrihet. Därifrån och till ett kommunalt ändamål torde dock vara ett långt steg.

Då detta anslag följaktligen enligt mitt förmenande icke har något kommunalt ändamål, yrkar jag, att beslutet därom måtte, såsom författningsstridigt, upphävas.

Därest detta yrkande icke skulle kunna bifallas, anhåller jag, att ärendet måtte återförvisas till stadsfullmäktige för förnyad handläggning af det skäl, att ärendet icke blifvit författningsenligt behandladt. Under öfverläggningen har yrkats, att stadsfullmäktige måtte förklara, att för bifall till anslaget skulle erfordras kvalificerad majoritet. På detta yrkande, som ju endast afsåg en författningstolkning, har proposition framställts. Dylik proposition borde hafva vägrats. Det tillkommer icke stadsfullmäktige att besluta, huru en författning skall tolkas och tillämpas. Ordföranden äger att afgöra, huru en votering utfallit. Nu har votering väl ägt rum i hufvudsaken och det skulle ju kunna sägas, att återförvisning till följd af sådant formfel icke behöfver ske, då resultatet af voteringen i allt fall kan bedömas. Nu röstade emellertid stadsfullmäktige under voteringen i anslagsfrågan i den tron, att allenast enkel majoritet skulle behövas, och stadsfullmäktiges protokoll utvisar också, att åtskilliga ledamöter afhöllo sig från att utöfva sin rösträtt. Det torde därför vara nödvändigt, att, därest mitt nu framställda skäl finnes förtjänt af bifall, ärendet återförvisas.

Återförvisning påkallas jämväl af annan orsak. Bestämmelsen i § 23 mom. 3 af förordningen angående kommunalstyrelse i Stockholm har, såvidt af bifogade protokollsutdrag framgår, icke blifvit iakttagen.

Därest jämväl detta yrkande skulle afslås, anhåller jag, att beslutet måtte upphävas på den grund, att voteringen bort förklaras hafva så utfallit, att beredningsutskottets hemställan bifallits och det begärda anslaget i enlighet därmed afslagits, då nämligen erforderlig kvalificerad majoritet icke i voteringen uppnåtts.

Den enda omständighet, som skulle kunna åberopas såsom stöd för åsikten att anslaget icke afsäga ett nytt kommunalt ändamål, torde väl vara, att anslag förut beviljats till kongresser. Enligt en sådan åsikt skulle en nybyggnad icke heller vara ett nytt kommunalt ändamål därför, att anslag förut beviljats till nybyggnader. Hvart skulle detta leda? Gränsskillnaden emellan nya och icke nya ändamål i detta afseende måste väl sättas så, att alla anslag, som tillhöra den extra ordinarie staten, afse nya ändamål. Däraf skulle då följa, att endast

de anslag, som falla under den ordinarie staten och redan där finnas upptagna, kunna beviljas af en enkel majoritet af stadsfullmäktige. Huruvida ett anslag är gifvet för ett ordinarie behof, torde dock icke få göras beroende af dess benämning i staten, utan måste naturligtvis bedömas efter anslagets verkliga natur. Därvid torde hufvudvikten få fästas vid frågan huruvida behofvet är för staden periodvis eller endast tillfälligtvis eller rapsodiskt återkommande. Anslag för behof af de båda senare slagen torde få anses gifvas för nya ändamål.

Stockholm den 29 oktober 1910.

Sten Stendahl.

2.

Till öfverståthållareämbetet.

I kungl. maj:ts nådiga förordning om kommunalstyrelse i Stockholm stad ga i § 4 i mom. 1, att »till täckande af stadens gemensamma utgifter» i första hand skola användas tillhörigheter i fastighet, rörligt kapital o. d., samt i mom. 3, att af skattemedel skola beredas tillgångar »till bestridande af utgifter, som utöfver de i mom. 1 af denna § omförmälda tillgångar kunna till stadens allmänna gagn eller särskilda dess behof erfordras».

Genom denna bestämning är ock en viss begränsning satt för stadsfullmäktiges rätt att genom beslut om utgifter pålägga kommunens medlemmar beskattning. Det fordras nämligen, att utgifterna skola ådagaläggas vara erforderliga »till stadens allmänna gagn eller särskilda dess behof».

Vid tolkningen af det citerade uttryckets innebörd torde man visserligen å ena sidan icke behöfva gå alltför strängt till väga. Det torde nämligen kunna betraktas såsom själfallet, att en hufvudstad som Stockholm med de mångskiftande behof, som det moderna kulturlifvet där föder, icke kan undgå att i sin utgiftsstat gå något längre, än att det kan inneslutas inom den direkta nyttighetens trånga gränser. Men å andra sidan är det säkerligen icke utan fara, ifall författningens åberopade uttryck tolkas alltför fritt.

Att, såsom under senare åren skett, Stockholms stadsfullmäktige anslagit medel till understöd åt internationella, nordiska eller enbart svenska möten och kongresser, utlysta i afsikt att verka för nykterheten, folkupplysningen, tuberkulosbekämpandet, de svenska stadskommunernas samarbete eller dylika ändamål, synes väl kunna försvaras såsom mer eller mindre direkt verkande för hufvudstadens och dess befolknings gagn eller särskilda dess behof. Sådana anslag torde därför utan betänkande kunna räknas bland dem, som kunna med kommunala skattemedel understödvas, helst som de rörelser, hvilka uppbära sagda och liknande sträfvanden, med sympati och intresse omfattas af hela hufvudstadens befolkning.

Men om man utsträcker kommunalt understöds lämnande jämväl till ändamål, hvilka dels icke i ringaste mån kunna sägas tillgodose stadens gagn eller fylla något som helst dess behof, dels så långt ifrån omfattas af en allmän opinion inom samhället, att de tvärtom måste betraktas såsom brännande stridsfrågor, då torde för visso den gräns vara öfverskriden, som uppställas af jämväl en mycket vidsträckt tolkning af bestämmelserna i den nådiga förordningen.

Ett beslut af det senare slaget synas stadsfullmäktige hafva fattat, då de, såsom framgår af här bifogade protokollsutdrag för fullmäktiges sammanträde den 17 innevarande oktober, beviljat ett anslag af 3,000 kronor till den internationella kvinnorösträttskongressen i Stockholm 1911.

Utom de synpunkter, som vi ofvan anført till belysande af innebörden af den nådiga förordningens föreskrift, sådan som vi tolkat densamma och så som den i allmänhet hittills torde hafva tolkats af Stockholms stadsfullmäktige, vilja vi ytterligare framhålla såsom en häfdvunnen praxis och en jämväl, rörande anslag för arbetareinstitutet eller dylika ändamål, ofta i besluten formligen intagen bestämmelse, att politisk propaganda är utesluten från kommunalt understöd under någon form. Ehuru väl man velat påstå, att den kvinnliga rösträttsrörelsen, såsom omfattad af kvinnor med olika åsikter inom den allmänna politikens område, icke vore att betrakta såsom politisk propaganda, hålla vi dock före, att en agitationsrörelse, som afser en så genomgripande ändring i vårt lands politiska förhållanden, ovillkorligen måste anses innebära politisk propaganda. Skillnaden mellan partierna för och emot den kvinnliga politiska rösträtten sammanfaller icke med de vanliga politiska partigränserna, utan har det på denna speciella fråga bildats nya, men i hvarje fall politiska partier, med sina icke mindre skarpa politiska strider och agitationer. Det synes icke vara lämpligt, att Stockholms stadsfullmäktige med kommunalt anslag understöder det ena eller det andra af de partier, som i denna fråga skarpt stå mot hvarandra. Det vore att tvinga de många bland hufvud-

stadens skattedragare, hvilka icke äro anhängare af den kvinnliga rösträtten, att med sina skattemedel bidraga till understödande af en rörelse, som de tvärtom önska kraftigt motarbetas.

Med anledning af hvad vi nu anfört tillåta vi oss vördsamt yrka, att stadsfullmäktiges ofvannämnda beslut, såsom icke öfverensstämmande med hvad i åberopade nådiga förordning finnes föreskrifvet, måtte upphävas.

Stockholm den 31 oktober 1910.

Erik Eriksson.

Direktör.
3 Narvavägen.

Emil Richert.

Kassör.
10 Brunnsgatan.

3.

Till öfverståthållareämbetet.

I § 23 mom. 2 af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 stadgas:

»Till beslut erfordras två tredjedelar af de i omröstningen deltagande röster, då beslutet afser:

- a) — — — — —
b) beviljande af anslag till nya ändamål eller behof;
c) — — — — —
d) — — — — —.»

Sedan vid sammanträde måndagen den 17 oktober innevarande år stadsfullmäktige i Stockholm, såsom framgår af hosgående protokoll, beslutat att lämna ett anslag af 3,000 kronor att utgå till Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt för bestridande af med den internationella kvinnorösträttskongressen i Stockholm år 1911 förenade kostnader; och då vi hålla före, att sagda beslut är af den art, att, jämlikt nyss citerade moment, för dess giltighet dubbelt flertal erfordras, tillåta vi oss att framlägga de skäl, hvarpå vi grunda denna vår åsikt.

Vi vilja emellertid först framhålla, att vi icke kunna finna detta anslag ligga inom ramen för kommunens normala hushållning. I tredje stycket af § 3 af

nyss åberopade förordning stadgas, att skattemedel må användas till täckande af sådana utgifter, som »kunna till stadens allmänna gagn eller särskilda dess behof erfordras». De flesta af de ändamål af liknande natur, hvartill stadsfullmäktige vid olika tidpunkter lämnat anslag, kunna direkt eller indirekt räknas till de i sist citerade ord afsedda. Sålunda har förhållandet tydligen varit med anslag till kongresser för nykterhet och folkupplysning, för antituberkulosstriden m. m. Men den mycket utpräglade stridsfrågan om kvinnans politiska rösträtt kan uppenbarligen under inga omständigheter räknas dit.

När det gäller att bestämma, om ett ifrågasatt kommunalt anslag bör räknas såsom afseende »nya ändamål eller behof», lär man böra utgå från att knappast något anslag är så beskaffadt, att det i *alla* afseenden är nytt. Beträffande nästan hvarje anslag finnes det något, vare sig i afseende på formen eller rörande själfva saken, som kan sägas icke vara helt och hållet nytt. Men om ett anslagskraft i något väsentligt hänseende innebär ett för kommunen nytt uppslag, så måste det uppenbarligen betraktas såsom gällande ett nytt ändamål.

Man har velat göra gällande, att detta anslag, som säges allenast afse en korrekt uppfyllelse af kommunens representationsplikt och som således endast är ännu ett led i den serie af liknande representationsanslag, som tillförne beviljats, just därför icke afser ett nytt ändamål. Vi tro icke, att detta betraktelsesätt håller streck.

Utan tvifvel har Stockholm, liksom andra rikets kommuner, en viss representationsskyldighet vid främmande besök, Stockholm såsom rikets hufvudstad kanske i högre grad än andra kommuner. Att Stockholm särskildt har en sådan skyldighet vid utlänningars besök, kan icke grundas på annat skäl, än att Stockholm såsom hufvudstad då åtager sig en del af hela landets representationsskyldighet. Men för att denna synpunkt skall komma till beaktande, synes landet genom statsmakterna böra hafva visat sitt intresse för besöket. Någon representationsskyldighet, hur man än tager detta ord, kan således ej komma i fråga rörande nu afhandlade kongress. Annat är förhållandet vid besök, som gälla hela landet, representeradt af kungamakten, eller kongresser, hvilka statsmakterna genom att lämna understöd förklarar sig anse såsom gällande hela landet. För sådana ändamål har hufvudstaden mera än en gång iklädt sig representationsplikt genom festlig dekorerings af allmänna platser, beredande af tillfälle till besök vid kommunala inrättningar m. m. Det är på så sätt Stockholm hittills fattat sin representationsskyldighet.

Då ifrågavarande anslag sålunda icke ur synpunkten af stadens representa-

tionsskyldighet kan anses vara ens i någon mån likställd med tidigare anslag, som staden för sagda skyldighets uppfyllande beviljat, gäller det att efterse, om icke i själfva den form, som anslaget fått, kan skönjas tidigare tillämpade principer.

Det har förekommit, att Stockholm till vissa här hållna kongressers bestyrelser gifvit kontant anslag, men staden har då uttryckligen betonat, liksom man gjort i det nu föreliggande fallet, att anslaget icke finge användas till fester o. d. Men då så är förhållandet, måste därmed hela teorien om ett uppfyllande af stadens representationsplikt öfverges. Det gäller tydligen icke annat än ett anslag till främjande af det speciella ändamål, för hvilken kongressen sammanträder.

Man har visserligen någon gång låtit framskynta, att staden skulle velat främja kongressers hållande härstädes för att åstadkomma ökad varuomsättning dels genom kongressdeltagarnes egna kontanta inköp och öfriga utgifter härstädes, dels genom den reklam för Stockholm och Sverige, man af dem kunde vänta i deras hemland. Om detta också för en eller annan varit ett bisyfte med anslagets beviljande, så kan det dock aldrig hafva varit ett hufvudsyfte. Såsom sådant kan näppeligen hafva gällt annat än kongressens eget ändamål.

När Stockholm ansett sig böra främja ett ändamål på den grund, att en för samma ändamål afsedd kongress sammanträdt i Stockholm, kan detta rimligtvis hafva sin grund allenast däri, att stadens representation velat dels i allmänhet, dels särskildt med afseende på hufvudstadens befolkning höja intresset för de mål och syften, som kongressen åt sig uppställt. Sålunda har Stockholm understött ett flertal kongresser, samlade till arbete för höga och lofvärda syften, uppburna af en mer eller mindre stark, men i regel mycket allmän opinion bland hufvudstadens befolkning.

Så är ingalunda fallet med den stridsfråga, som utgör föremålet för den kongress, till hvars kostnader medel afsägos genom här omförmälda anslags beviljande. Redan häri skiljer sig här behandlade anslag från andra tidigare anslag af liknande art.

Som vi redan framhållit, är det afgörande, beträffande tillämpligheten af § 23 mom. 2, om ändamålet med kongressen i fråga i något *grundväsentligt* hänseende skiljer sig från de kongressers ändamål, till hvilka staden förut beviljat anslag. Vi tro oss redan hafva ådagalagt, att så är förhållandet, men vilja ytterligare påpeka en omständighet af synnerlig vikt för frågans bedömande.

Den ifrågavarande kongressen afser tydligen att drifva *politisk propaganda*, hvilket föregående kongresser, till hvilka staden lämnat anslag, icke gjort. Staden

har vid olika andra anslags beviljande alldeles tydligt betonat sin bestämda åsikt, att kommunala anslag icke finge afse någon institution, där politisk propaganda kunde bedrivas, hvadan tydligen vid tidigare anslag till kongresser samma betraktelsesätt, ehuru icke i ord utsagdt, varit gällande.

Den ifrågavarande kongressen afser att agitera för en grundväsentlig ändring i ländernas grundlagar, äfven och icke minst vårt lands. Då denna ändring i politiskt afseende innebär de mest vidtgående konsekvenser, synes kongressens ändamål ovillkorligen böra betecknas såsom politisk propaganda. Hvilken åsikt man än må hysa om det berättigade i kvinnans politiska rösträtt, måste man dock medgifva, att agitationen för detta kraf är en i eminent mening politisk affär. Denna agitation delar visserligen icke de stridande partierna efter de gamla politiska rågränser, som gemenligen anses skilja »höger» och »vänster» från hvarandra. Här gäller en annan afgränsning, men det är dock en politisk afgränsning af samma art, som under tidigare strider efter de gamla partibandens upplösning skilt samhället i nya grupper. Det är korteligen politisk propaganda, som afses med den ifrågavarande kongressen.

Man har visserligen gjort gällande, att en af de kongresser, till hvilka staden gifvit anslag, nämligen den i år hållna fredskongressen, äfven haft politiskt ändamål. Att sagda kongress dock icke åsyftar politisk agitation, torde framgå redan däraf, att riksdagen på initiativ af kungl. maj:t utan gensägelse inom någondera kammaren beviljade anslag till densamma, hvilket allt ingalunda hade skett, om i något afseende kunnat sägas, att kongressen afsett politisk propaganda. Fredskongressen hade ett *humanitärt* ändamål. Om den ock fattade ett par resolutioner af politisk innebörd, så var detta vid sidan af dess egentliga, humanitära ändamål: främjandet af idéerna om internationella stridigheters mildrande och aflösande genom internationella traktater och internationell skiljedom.

Den omständigheten, att kvinnorösträttskongressens politiska agitation är internationell, gifver den ingalunda något särmärke, som väsentligen skiljer den från en inhemsk politisk agitation. Men att Stockholm genom anslag direkt understöder politisk agitation innebär ostridigt ett *nytt* och därtill i och för sig och med afseende på sina konsekvenser synnerligen betydelsefullt uppslag på området för kommunernas verksamhet. Om något anslag synes vara att räkna bland »*nya ändamål eller behof*», så är det enligt vårt förmenande detta.

Om detta anslag icke får så anses, synes lagstiftarens åtgärd, att, i samband med utsträckningen af den kommunala rösträtten, gifva ökad relief åt en i Stockholms kommunalförordning sedan gammalt förekommande bestämmelse genom att

införa densamma, än vidare utvecklad, jämväl i öfriga kommunalförordningar, blifva i väsentligt hänseende betydelselös, hvilket påtagligen icke varit lagstiftarens afsikt.

Med anledning af hvad vi nu anfört tillåta vi oss hemställa, att öfverståthållareämbetet, med upphäfvande af här afsedda stadsfullmäktigebeslut af den 17 oktober 1910, behagade förklara, att ifrågavarande anslag är af den natur, att kommunalförordningens här citerade bestämmelse om dubbelt flertal bort rörande detsammas beviljande tillämpas, och att, då detta icke ernåtts, anslaget icke är beviljad.

Stockholm den 2 november 1910.

J. A. Norblad. Harald Almström. J. Lund. Aug. Lindmark.

Sten Boije. P. A. Sjögren.
